

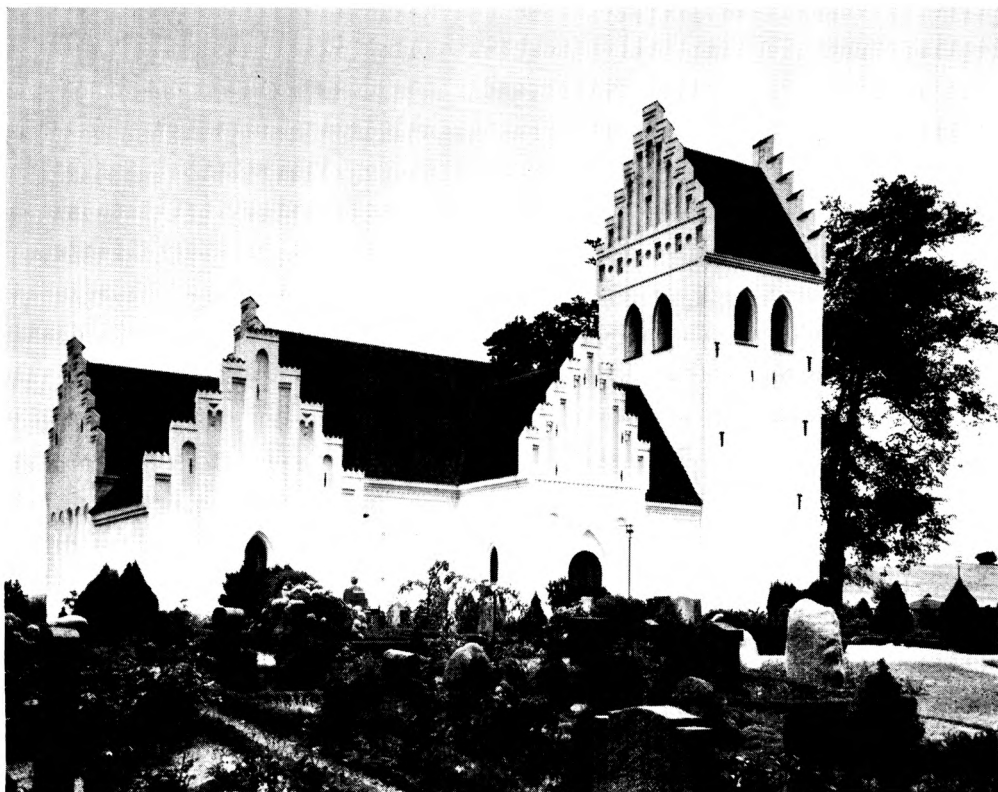

Fig. 1. Krogstrup. Ydre, set fra nordøst.

N. E. 1973

KROGSTROP KIRKE

HORNS HERRED

Kirken, der er *anneks* til Kyndby (p. 2705) nævnes tidligst i et brev fra o. 1211—14¹. Som domprovst fik Jens Grand 1288 på livstid tienden af sognet². Før 1456 må Krogstrup kirkeby være lagt øde³; dog eksisterede præstegården og degneboligen endnu i nævnte år, mens byens jorder tilhørte Svanholm gods. Endnu 1567⁴ lå kirken under Svanholm, hvis ejer Peder Bille havde patronatsret (jfr. stolestader p. 2745). Sognet talte da 25 tiendeydere, men det nævnes nu udtrykkeligt, at der ingen præstegård fandtes. Kirken må kort herefter være kommet under kronen: 1569⁵ tilfaldt kongetienden Universitetets studenter, 1606 gjorde kongen indsigelse mod den fortsatte Dionysiuskult, som en reformatorisk øvrighed ikke kunne tolerere (jfr. p. 2739), og 1613 drog kronen omsorg for, at bl. a. kirkens tårn restaureredes (jfr. p. 2733). Endelig vidner lensmandens våben på prædikestol (1626) og altertavle (1633) om det kongelige tilhørsforhold, der lige som i Kyndby ophørte 1673.

Kirken ligger ensomt i det bakkede landskab med vid udsigt over halvøens lavereliggende strækninger mod nord og øst. Kirkegården, der o. 1861⁶ udvi-

dedes mod nord, hegnes mod øst, syd og nord af lave markstensdiger. Den søndre del af vesthegnet er fornyet o. 1882 og består af blanke kløvstensmure, som indrammer et bredt indgangsparti med gråmalet smedjernsgitter mellem murede, hvidtede piller. Ved digerne i øst og nord vokser store træer og buskads: elm, lind, kastanje og ask. I syd er en tilsvarende beplantning fældet, og stengærdet har i stedet fået en hæk. Stengærder synes at have gammel hæv. 1619⁷ benyttedes 150 læs kampesten til forbedring af kirkegårdsmuren, og ved synet 1734⁸ beskrives ringmuren som et lidet og lavt stengærde.

Indgange. To fag af vestsidens smedjernsgitter er udformet som låger, af hvilke den nordre benyttes som indgang fra parkeringspladsen vest for kirken. †*Indgange.* 1616⁷ fik Bastian murermeister fra Helsingør betaling for en ny kirkeport. 1861⁹ repareredes kirkegårdens indgangsport.

Inden for vestmuren, umiddelbart nord for indgangen, er 1927 opført et *ligkapel* med kamtakke gavle efter tegning af arkitekt Kayser⁶. De blanke, teglhængte mure hvidtedes ved kirkens hovedstandsættelse 1970—72. — *Klokkerboligen* er et ældre bindingsværkshus, som o. 1870 flyttedes hertil og genopførtes i kirkegårdens nordvestre skel.

Et brolagt *fortov* omkring kirken er antagelig lagt kort tid efter bestemmelsen herom i kirkeloven af 19. febr. 1861. Det er dog omlagt og sænket 1970—72.

Kirken består af kor og skib fra 1100'ernes første halvdel. En vestforlængelse kan være opført allerede i 1300'erne, mens et sakristi ved korets nordside og et tårn i vest begge stammer fra o. 1450—1550. Sidstnævnte er dog stærkt ombygget 1614 og 1881—82. Våbenhuset på nordsiden er opført 1881—82 under kirkens hovedstandsættelse i stedet for et †våbenhus fra 1862, som atter afløste en ældre, tidligst 1617 nævnt bygning. Under kirkens seneste restaurering 1970—72 stod murene afklædte og tillod en række vigtige arkæologiske iagttagelser. Orienteringen er omtrent solret.

Materiale og teknik. Kor og skib er opført af en okkerfarvet *frådsten*, lagt i nogenlunde regelmæssige skifter, hvis højde ligger fra 8—40 cm. Især på skibets sydmur er store blokke blandet med små. Ved hjørner og muråbninger iagttoges 1971 en tendens til kvadermuring i en slags hjørnekæde. I triumfgavlen konstateres to runde bomhuller, i en højde af ca. 90 cm over den afsats i murværket, hvorpå skibets østligste loftsbjælke oprindeligt hvilede. Rester af de ved murens opførelse indmurede stilladsbomme er bevaret. En *kvaderridsning* i den udglattede fugemørtel er konstateret indvendig på korets østvæg samt flere steder på overvæggene. Den oprindelige ydre murbehandling har været et jævnt, gulligt lag grusblandet puds, som står bedst bevaret bag sakristiets loft. Bag våbenhusets loft synes der at kunne skelnes mellem to pudslag, af hvilke et yngre og løsere har spor af hvidtekalk. På overvæggene ses,

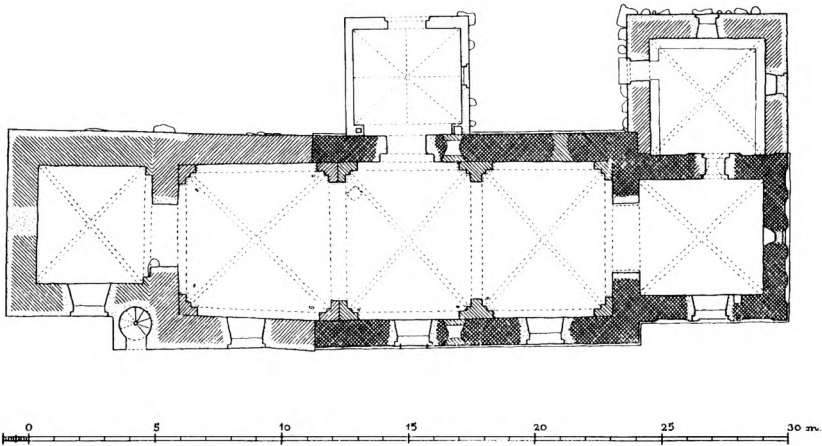

Fig. 2. Krogstrup. Plan. 1:300. Målt af C. G. Schultz 1935, tegnet af Henrik Jacobsen 1977.

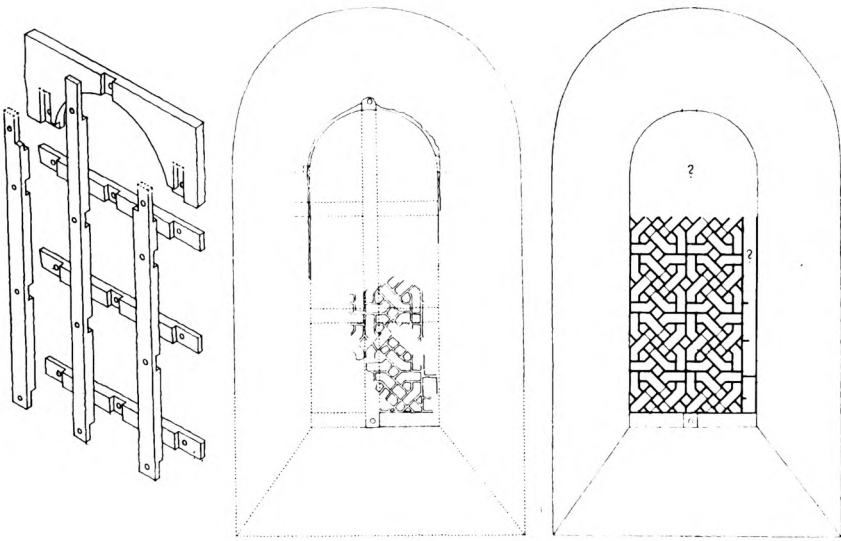

Fig. 3 a—c. Krogstrup. Romansk vindue i skibets nordside. 1:25. Tegnet af Erik Hansen 1962.
a. Rekonstruktion af oprindelig træramme (p. 2728). b. Indvendig opstalt med aftryk af glasmosaik,
c. Rekonstruktion af glasmosaikken (p. 2735).

at murene indvendig har stået dækket af et jævnt, hårdt og glat, men ikke glittet pudslag med flere lag hvidtekalk. På kor- og triumfgavlen ses rester af en oversvømming. Bygningen hviler på en 1970—72 fremdraget *skråkantsokkel* over retkantet fremspring. Murhøjden ved korets og skibets sydøsthjørner er henholdsvis 460 og 465 cm, målt mellem soklen og murkronen.

Koret er fremhævet med en fin blændingsdekoration, som i nord står delvis urørt bag sakristiets tag, mens den i øst og syd nu er befriet for 1880'ernes cementlag, omend beskadiget ved en sekundær vinduesåbning og nogen for-

hugning. I øst er der fem slanke rundbuede blændinger, som er falsede indtil buernes vederlag, hvor falsen løber af mod en tynd *kragbåndsplade*, der inden behugningen sprang lidt frem med hulkel, jfr. nordmuren. Kilestenstik; at midterblændingen forekommer falset også i buen, skyldes at den her omslutter et rundbuet vindue. Flankemurenes system består af tre bredere, men tilsvarende falsede blændinger: den midterste er højere og omslutter et rundbuet vindue, mens de to flankerende har tvillingbuer på afrundet konsolsten. Den nærmeste parallel til sidstnævnte komposition fandtes i Kildebrønde (DK. Kbh. Amt p. 978f., fig. 3), og med sit blændingssmykkede korparti slutter kirken sig i øvrigt nær til den gruppe af landsbykirker (oftest af frådsten), som synes at have hentet inspiration i stiftsbyen Roskilde (jfr. Skibby p. 2646 med note 23).

Vinduer og døre. Af korets vinduer er som nævnt bevaret et i øst og nord. Førstnævnte er udvendig tilmuret nær murflugten og står indvendig skjult som en niche bag altertavlen. Nordvinduet nedre del er ødelagt af sakristidørens stik; tilmuret indvendig, men synligt fra sakristiets loft, hvor buens kilestensstik er delvis afdækket. Skibet har haft to vinduer i hver langmur. Begge nordsidens og sydsidens vestlige er tilmuret, men for det vestre pars vedkommende tilgængelige fra loftsrummet. Af sydsidens østre vindue, hvis vestre halvdel er fjernet af sekundære vinduer, påvistes de østre karmsider 1971. Vinduerne sidder så højt i muren, at der kun lige er plads til stikket af kilesten, ca. 30 cm under den gamle murkrone. Nordsidens østre vindue er 76 cm bredt i ydre murflugt, det vestre 95 cm bredt indvendig. I sidstnævnte er bredden af lysningen, der sidder 57 cm fra indre murflugt, 45 cm. Her er endvidere bevaret rester af den oprindelige *vinduesramme*, som var sammenbladet af syv stykker træ, af hvilke de tre dannede et sprosssekors, som har delt åbningen i seks ruder (fig. 3). Rammen har udvendig glasfals, og dér spores tillige mange sømrester¹⁰. Sprossekorset blev senere afsavet, og i stedet indsattes en glasmosaik (s. d.).

Den oprindelige norddør er ødelagt af den brede åbning fra 1881—82, mens syddørens karme, såvel ud- som indvendig er bevaret under det senere vindue. Bredden er henholdsvis 95 cm og ca. 145 cm.

Indre. Korbuen er omhyggeligt udformet med *kragbånd*, der i syd er hulkelet og i nord fremtræder som en forhugget karnis eller rundstav. Buestikket har mod skibet en fem cm dyb fals. De forhuggede vanger (jfr. fig. 4) retable-redes 1970—72, da man tillige påviste de nederste skifter omfattende en *skråkantsokkel*. Vederlagshøjden var ca. 265 cm, målt mellem soklens og kragbåndets oversider. På triumfgavlens østside over korbuen ses nedre del af en blænding. Spor efter skibets loftsbjælker viser, at disse har været ca. 21 cm høje og indmuret i murkronen i en afstand af ca. 105 cm, målt fra midte til midte.

Fig. 4. Krogstrup. Korbuen, set mod øst, under restaurering (p. 2728).

Erik Skov 1971

At pudsens strækker sig op mellem bjælkerne tyder på, at disse har haft et *†bræddeloft* på oversiden. Såvel korets som skibets østre taggavle er bevaret, og sidstnævnte står med spor efter det oprindelige tagværk i kor og skib.

Tilføjelser og ændringer. Korhvælv. Tidligt, sandsynligvis endnu i 1200'rne, fik koret en helstens, bindermuret hvælving, som hviler på forlæg, der er hugget ind i muren. Ribberne er retkantede, 15 cm brede, og udspringer med lidt mindre bredde fra en to—tre skifter høj, kegleformet frådstenskonsol, der er bindig med ribbeforkanten. Kapperne er muret i skifter, der i forhold til ribberne danner en vinkel, som er spids forneden og stump foroven, mens de langs kappernes isselinjer mødes i siksak (fig.5)¹¹. Ribberne synes ikke i forbandt med kapperne.

Skibets to krydshvælv stammer efter manéren at dømme fra 1300'rne. De hviler på falsede vægpiller, spidse helstens gjord- og skjoldbuer samt halvtstens

ribber. Alle piller har haft kragbånd, hvis profil ifølge det mest velbevarede levn på nordsidens vægpille har været en fintformet hulkel med vandnæseprofil. En rundstav i kappernes fødselslinje var formet i mørtel over en nu afhugget munketagsten. Murteknikken er beslægtet med korhvælvets for så vidt angår skifternes forløb i de halvtens tykke kapper. De 12,5 cm brede ribbesten er i sviklerne i forbandt med kapperne; højere oppe binder de kun ind for hvert andet, tredje eller fjerde skifte og foroven muligvis slet ikke. Heraf følger, at i hvert fald den øvre del af ribberne må være muret på skabelon før kapperne. En tilmuret *lem* med fladbuet rulskiftestik findes i den nordre svikkel af vesthvælvets vestkappe. Et *klokkerebshul* er påvist i det østre hvælvs nordkappe (jfr. †messekløkker).

Såvel korets som skibets flankemure har kun ubetydelige forhøjelser. Taggavlne har dog fået stejlere rejsning og er øget med kamtakker samt for skibets vedkommende en dekoration af tre cirkelblændinger (jfr. fig. 7). Dette kan være sket i forbindelse med hvælvslagningen, der må have medført nye vinduer.

Vestforlængelsen behøver ikke at være meget yngre end skibets hvælv og kan være opført inden udgangen af 1300'rne. Den lidet fremspringende syld er af rejste marksten, og murene af munkesten, der veksler med bæltter af store frådstensblokke fra skibets næsten helt nedrevne vestgavl. Taggavlens er dog helt af munkesten i munkeskifte og har bevaret størstedelen af en udvendig blændingsdekoration (fig. 6), idet kun gavltrekantens top fjernedes ved tårnets opførelse. Denne blændingskomposition¹² består af et savskifte i fodlinjen, hvorover en båndblænding af kantrejste sten og et sildebensmuret bælte. Dernæst følger seks ens, fladbuede høj blændinger (den tredje fra syd ødelagt ved indsætning af en dør til skibets loft) med skrå sål, tilsyneladende flankeret af to lavere. I begge sider spores gavlens glatte kamme, som er sat med rejst rulskifte. Sildebensmuringen antyder, at gavlblændingen oprindeligt har stået i blank mur, men givet er det, at gavlen på et tidspunkt er blevet pudset og hvidtet, hvilket tydeligst ses i båndblændingen, høj blændingerne og de mellemliggende piller. Inden tårnets opførelse er vestgavlens blevet gulkalket.

Fodlinjens savskifte fortsatte på flankemurene og var endnu synligt 1873 (jfr. fig. 7), men erstattedes 1881—82 af tilsvarende i gesimsens niveau¹³. Forlængelsen synes ved opførelsen forsynet med et krydshvælv, der efterligner skibets, omend kragbåndet er mindre elegant, og kappesømmenes vulst mangler. Nordsiden har aldrig haft noget vindue, og sydsidens er ødelagt af et nyere; en blænding, som 1971 påvistes under sidstnævnte (sålen 50 cm over gulvet) kan have omsluttet et vindue.

Sakristiet, der kan have fungeret som kapel (jfr. †alter)¹⁴, er opført af mun-

Fig. 5. Krogstrup. Korhvelvets østkappe, under restaurering (p. 2729).

Erik Skov 1971

kesten over en stærkt fremspringende markstenssyld. På taggavlens inderside ses genanvendte frådsten, udvundet ved dørgennembrydningen i korets nordmur. Flankemurene har falsgesims og taggavlen en sengotisk blændingskomposition, bestående af ni høj blændinger under let brynede kamtakker. Midterblændingen og de to næstyderste er spidsbuede, de to yderste og de to næsthøjeste har vandret, falset afdækning, og endelig har de to resterende tvedelt spærstik på falset midtkonsol under toptrekant. 1971 påvistes kordørens oprindeligt falsede vestvange, som var forhugget ved indsætningen af en spidsbuet dør med lige gennemløbende karme 1881—82. Efter restaureringen 1970—72 står døren fladbuet med dobbeltsidig fals. Rummet overdækkes af et samtidigt halvstenshvælv med halvstensribber, der (også mod koret) har forlæg i murene. Et falset, fladbuet vindue, som sås i østmuren 1873 (jfr. fig. 7) kan have været oprindeligt. Det forsvandt ved restaureringen 1881—82, da hele

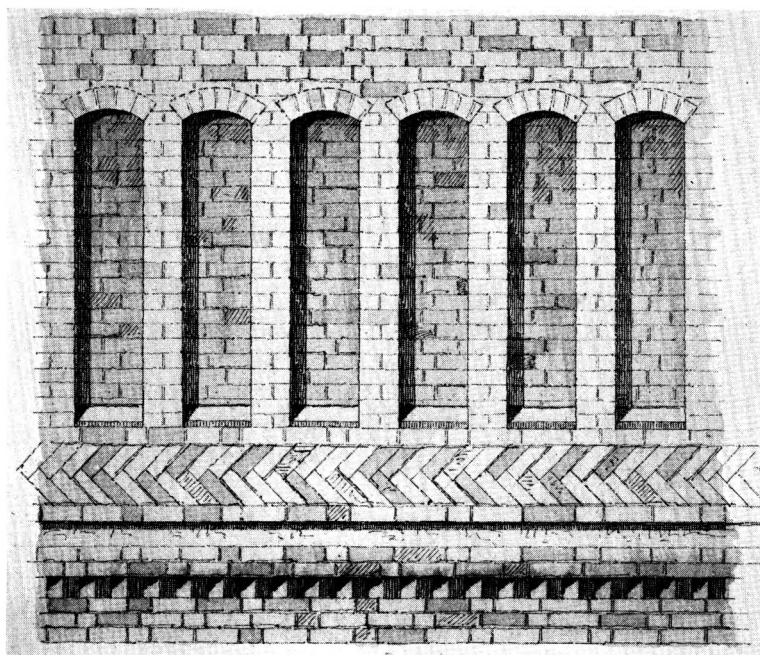

Fig. 6. Krogstrup. Udsnit af vestforlængelsens gavl med blændingsdekoration. 1:50. Tegning i Nationalmuseet, signeret J. B. Løffler 1873—74 (p. 2730).

bygningen skalmurede, og der indsattes spidsbuede vinduer i øst og nord samt en ligeledes falset og spidsbuet dør i vest. Ved samme lejlighed sløjfedes nordvæggens alter med flankerende vægbænke og erstattedes af murede bænke langs væggene i øst, nord og vest. 1970—72 tilmurede østvinduet i ydre murflugt.

Tårn. Af det oprindelige, asymmetrisk placerede, sengotiske tårn, er murværket bevaret til lidt over den halve højde af det nuværende mellemstokværk. Det er opført af marksten (indvendig forneden) og munkesten i polsk skifte over en syld af store, rejste sten. I mellemstokværket ses rundtløbende bomhuller og helstens stik af spærformede aflastningsbuer i syd og vest. Den fladrundbuede tårnarkade må stamme fra o. 1780, jfr. gitter. Rummet overdækkes af et samtidigt halvstenshvælv med halvstens ribber, der forløber i hjørnerne. Hvælvet har forlæg i murene, undtagen mod vestforlængelsens gavl, hvor en helstens, rundbuet skjoldbue er opmuret. Det fladbuede sydvindue, som fandtes før 1881—82 (jfr. fig. 7) var næppe oprindeligt, men det var antagelig det tilmurede vestvindue med spærformet afdækning, som iagttoges 1971. Adgangen til mellemstokværket sker nu gennem et trappehus fra 1881—82, som er betydeligt ændret 1970—72. Oprindeligt var adgangen imidlertid i nordøst: den fladbuede overdør til et *†trappehus* eller en *†fritrappe* ses tilmuret i den ydre murflugt, hvor loftet har været et fladbuet binderstik. Mellem-

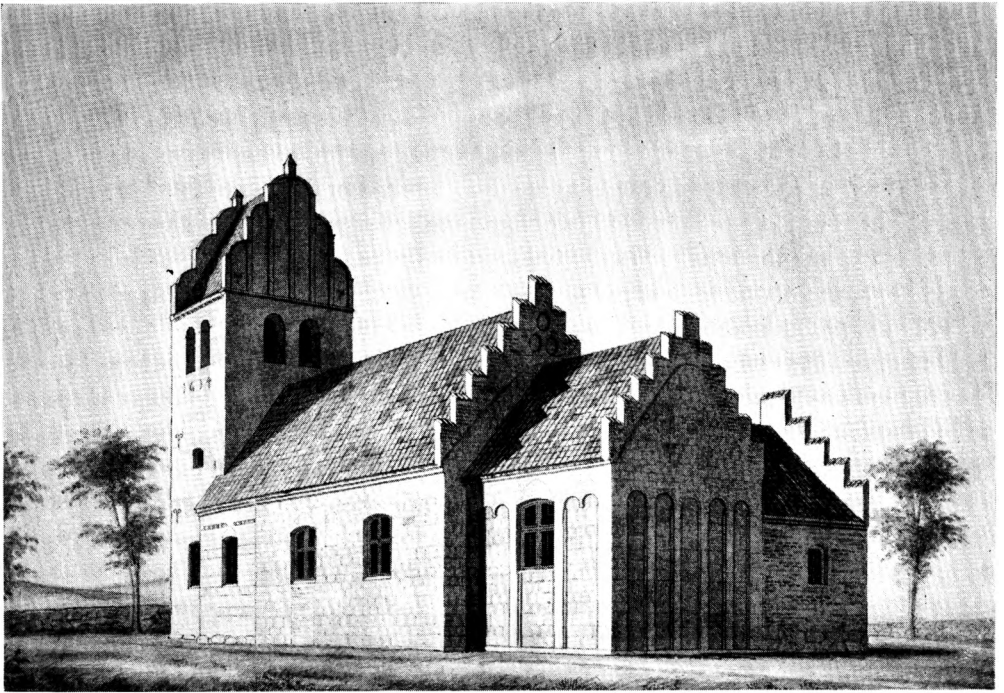

Fig. 7. Krogstrup. Ydre, set fra sydøst. Tegning i Nationalmuseet, signeret J. B. Löffler 1873—74.

stokværket får lys gennem en fladbuet, udvendig falset glug i syd, som retableredes 1970—72, da en cirkelglug fra 1881—82 tilmuredes (jfr. fig. 7, 8).

Over et spring i mellemstokværkets øvre del skifter murværket karakter: stenene er rødere og lagt i krydsskifte med brede, skråt indtrykkede fuger. Springet repræsenterer antagelig klokkestokværkets gulvniveau i den af brøstfældighed motiverede ombygning, som gennemførtes 1614 på kongens befaling¹⁵. Arbejdet leledes af Bastian muremester fra Helsingør, og tårnet, der indtil 1881—82 (jfr. fig. 7) stod med rundbuede glamhuller og vælske taggavle i øst og vest, knytter sig da også nært til de arbejder mester Bastian forestod ved samme tid i Skævinge og Ølsted (p. 1460, 1532). Gavlenes opbygning røber i alle tre tilfælde indflydelse fra Hans van Steenwinckel den ældres eksempel i Slangstrup (p. 2037f.).

1881—82 ombyggedes tårnet som led i en gennemgribende fornyelse af hele kirken. Klokkestokværket, der fra omkring midten af glamhullerne er af moderne munkesten i krydsskifte, fik nu spidsbuede glamhuller og gotiserende trappegavle med etagedelte blændinger. På sydsiden opførtes et trappehus med træspindel, ligesom der indsattes et stort spidsbuet vindue til tårnrummet og en cirkulær glug til mellemstokværket; sidstnævnte gentoges som cirkelblænding i nord. På vestsiden opsattes »1614« og »1882« i ankre af jern.

Våbenhuset foran norddøren er af moderne munkesten i krydsskifte og op-

ført 1881—82⁶ i nygotisk stil med kamtakket blændingsgavl, spidsbuede vinduer og rundbuede døre i spidsbuet spejl. Rummet overdækkes af et pudset træhvælv med markerede grater og isselinjer. †*Våbenhuse*. 1617⁷ nævnes et våbenhus, muligvis det samme som blev nedrevet 1862 til fordel for et nyt, der indviedes samme år. Dette var en lav bygning af røde sten med blændings-smykket trappegavl og fladt loft¹⁶.

Løfflers prospekt fra 1873 (fig. 7) er vidnesbyrd om kirkens tilstand forud for den radikale hovedstandsættelse 1881—82. Den hvidkalkede kirke stod da med dobbelte falsgesimser og tage, der var tækkede med vingetegl. Kun korets og skibets kamtakker synes at have haft en afdækning af munke- og nonnetegl som en reminiscens af de »gammeldags tegl eller hulsten«, der endnu 1745¹⁷ dækkede korets, skibets og tårnets tage. Over korets og skibets store, fladbuede vinduer, som muligvis stammede fra 1800'rne¹⁸, sporedes tilmurede spidsbuede blændinger.

Ved kirkens restaurering 1881—82 (arkitekt: murermester Fusing og tørmester Kern)¹⁹ påførtes det gamle murværk overalt et tykt lag cementmørtel, der udvendig gennem afstribning og rødkalkning fremtrådte som værende munkesten i krydsskifte. Foruden denne cementering, der antagelig havde til hensigt at standse fugtdannelser²⁰, blev hele partier regulært skalmuret, således bl.a. størstedelen af vestforlængelsens sydmur. Opførelsen af våbenhuset samt omdannelsen af tårn og sakristi er allerede omtalt. På korets og skibets sydside indsattes store spidsbuede vinduer med støbejernsrammer, idet man »med stort besvær« huggede den gotiske blænding over de fladbuede vinduer igennem⁶. Kamtakkerne på sakristiet, koret og skibet nymuredes, i de to sidstnævnte tilfælde tillige den øvre del af taggavlen (moderne munkesten i krydsskifte), omfattende en fornyelse af de tre cirkelblændinger på skibets gavl samt indsættelse af en stor cirkelblænding i korgavlens frådstensmurværk. Nye falsgesimser, der på skibet suppleredes med et savskifte. Samtlige nymurede partier stod i blank mur, mens tagene på alle afsnit tækkedes med skifer. Ved cementeringen af de indvendige mure trak man nye kragbåndsprofiler på korbuen og hvælpillerne. På hvælvene, hvis gamle kalklag fjernedes, anbragte man under ribberne svære bånd af fladjern (jfr. fig. 5), som foroven sattes i forbindelse med jerndragere, der fastspændtes i tagstolen (jfr. Skibby p. 2655).

Tagværker. Overalt nyere fyrretræstagværker, fra 1881—82. På triumfgavlen ses spor af korets og skibets oprindelige †*tagværker*. Kortagets skrå sider har kun ligget lidt under det nuværende og repræsenteres af ca. 10 cm dybe riller. I kippen et ca. 40 cm dybt hul efter en rygningsplanke med affaset øvre hjørne. Skibets tagværk har efterladt spor af to skråstivere, som synes at have understøttet spærene midtvejs.

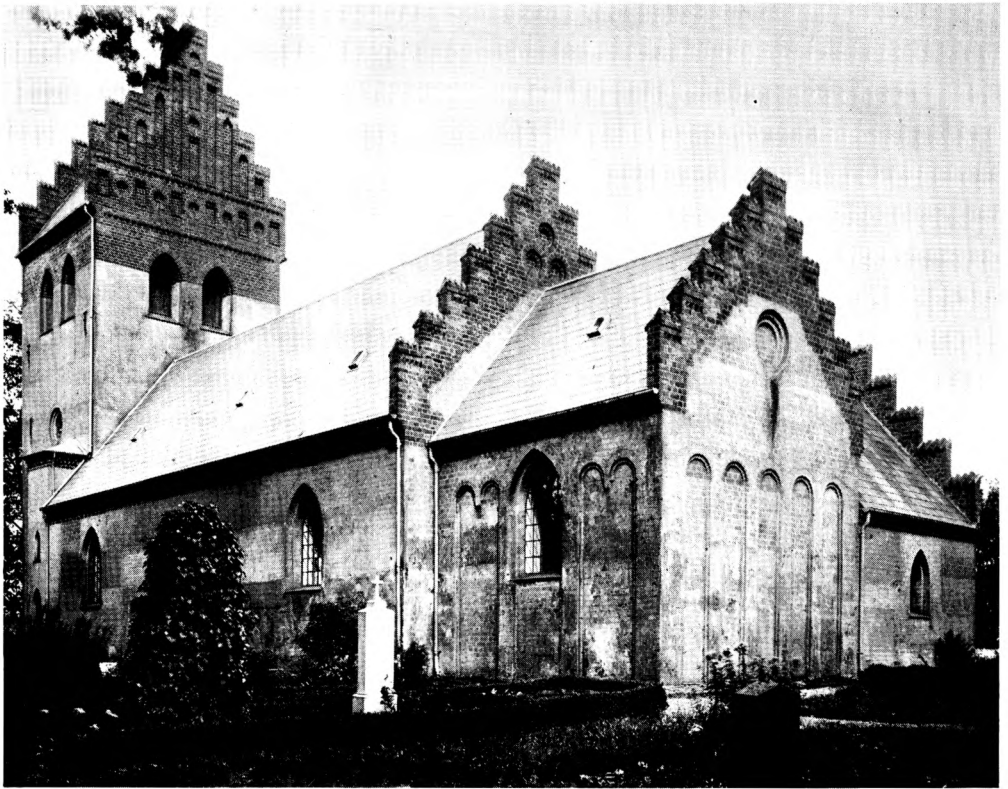

Fig. 8. Krogstrup. Ydre, set fra sydøst

M.Mækeprang 1920

Kirken står i dag præget af en restaurering, som 1970—72 gennemførtes under ledelse af arkitekterne Rolf Graae og Erling Jessen. Murenes cementering, som mod hensigten havde bundet fugtigheden, afhuggedes, og bygningen er udvendig vandskuret og hvidtet overalt; tagene hængt med vingetegl. Tårnets trappehus afkortedes og lagdes under skibets tag. Den spidsbuede underdør erstattedes af en lavere fladbuet, ligesom en rektangulær lyslug indsattes i stedet for den spidsbuede. Herudover er der sket visse småændringer såsom tilmuring af vinduer i sakristiets østmur og våbenhusets vestmur, af cirkelblændingen i korgavlen og den øverste af de tre små i skibets taggavl. Våbenhusets gulv er af kantstillede gulsten, men herudover er samtlige gulve lagt med store, ottekantede gulsten (»Dithmer-Rennberg«), hvorimellem små, sorte kvadratfliser. Sidstnævnte gulv stammer fra 1861⁹, da gulvene omlagdes overalt.

Kakkelovne er antagelig opsat kort efter, at ønsket herom fremsattes 1885⁶. 1924 fik kirken opvarmning ved en kalorifære, der ved den seneste istandsættelse afløstes af varmluftsanlæg.

Glasmosaik. Ved tømning af skibets tilmurede vestvindue i nord fandtes

1960 24 forskellige stykker (NM. nr. D 143-61/1963), af hvilke flertallet var af klart, grønligt og gulligt glas, tildannet som vinkelformede stykker¹⁰. Ud fra disse samt det aftryk rudens nedre del havde efterladt på den indre tilmuring, rekonstrueredes glasmosaikkens mønster, der var sammensat af båndslingsknuder, som de bl.a. kendes fra romanske gulvfliser (fig. 3). Mosaikken har ikke været oprindelig på dette sted, idet den havde måttet suppleres på den østre side for at tilpasses lysningens bredde. Blandt de resterende glasstykker var nogle af rødgul farve og et enkelt af klart grønligt glas med gråsort smalte, der dannede et klædedragtliggende mønster.

†*Kalkmalerier*. Ved restaureringen 1971 konstateredes rester af glat kalkmaleripuds med farvespor (rødt og gult) på skibets sydvæg ved hvælvingspillen i det sydøstre hjørne.

1894⁶ udførtes en enkel dekoration langs gjord- og skjoldbuer samt på korbuene; den overhvidtedes ved sidste restaurering.

INVENTAR

Oversigt. Af middelalderligt inventar er bevaret en jysk granitfont. Fra 1500'erne stammer alterstagerne, to figurgravsten over børn af Bille-slægten, hvis våben ses på de øverste stolegavle, og den ene af klokkerne. I 1600'erne udskiftedes altertavle og prædikestol. Altersranken og det fine smedejernsgitter, som lukker for tårnrummet, er opsat af Niels Jørgensen Svanenskjold henholdsvis 1763 og o. 1780, foruden en marmortavle fra 1753 over hans forældre. Ved restaureringen 1881—82 fornyedes stolestaderne. Inventarets nuværende farveholdning skriver sig fra sidste istandsættelse.

Alterbord, fra kirkens opførelse, af frådsten, muret op ad korets østvæg. 90 cm højt, 152 cm bredt og 93 dybt. Bordet har skråkant foroven. I dets overside, som nu dækkes af træplade, sås 1920 en *helgengrav*, 25 x 27 cm, hvorfra relikvierne var fjernet.

†*Alter*. Ved restaureringen 1881—82 sløjfedes et alter, opført af mursten, op ad sakristiets nordvæg (jfr. †sidealtertavle?).

Alterklæde, nyt, af blommefarvet fløjl. †*Alterklæder*. Inventariet 1661 omtaler et nyt, blomstret fløjlsklæde med knipling²¹. 1734 var alterklædet så forfaldent, at det ikke kunne vaskes²², og 1745 opregnes et rødt damaskes klæde med brede sølvkniplinger udenom¹⁷. 1772 nævnes et nyt alterklæde med prægtigt broderi og brede guldgalonier²³.

Altertavle (fig. 9), med malet årstal 1633 og maleri fra 1870 i storfeltet. Opbygningen svarer nøje til Gerlev kirkes altertavle, som Hans [Barchmann] i Kratmøllen 1631 fik betaling for (jfr. p. 2525). Som det er tilfældet dér, ses på storgesimsens fremspring reliefskårne våben tilhørende Frederik Urne, der fra 1627—41 var lensmand på Frederiksborg og Kronborg (hvorunder Horns herred hørte), og hans hustru, Karen Arenfeld. Ligeledes genfindes Peter og Pau-

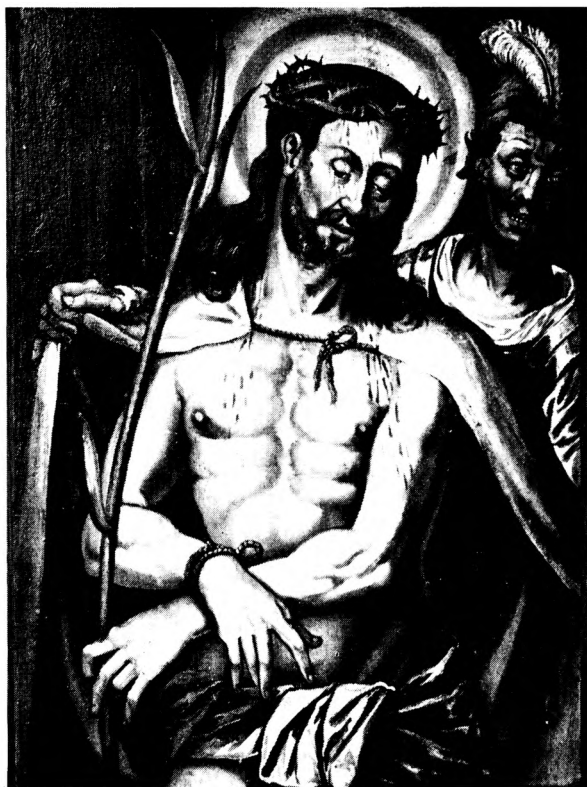

Fig. 9. Krogstrup. Altertavle med malet årstal 1633 (p. 2736).

N. E. 1973

lus (fig. 12) i nicheerne mellem storstykkets søjler. Men i de brudte trekantgavle står der her engle med flammesværd i højre hånd og henholdsvis stav og lovens tavler i venstre. Såvel figurer som storvingernes og topstykkets hermer, samt alle dekorative led (fig. 11) er langt dygtigere skåret end i Gerlev.

Topfeltets maleri forestiller ligesom i sidstnævnte kirke ecce homo (fig. 10) og er formentlig malet med tempera og olie på træ over en kridtgrund. Der

Ingegerd Marxen 1972

Fig. 10—12. Krogstrup. Detaljer af altertavlen, jfr. fig. 9. 10. Ecce homo. Maleri i topstykket (p. 2737). 11. Storstykkets søndre sidevinge. 12. Statuette, forestillende apostlen Paulus (p. 2736f.).

er anvendt naturlige karnationsfarver og til dragterne gråhvidt, dog bærer stridsmanden rød turban. Baggrunden er mørkebrun. Rammen er af fyr og kan være samtidig medorstykkets maleri. Billedet lå en årrække på loftet, hvorefter det ophængtes i sakristiet. 1972 indsattes det på sin oprindelige plads. I de mellemliggende år sad her en træplade med malet guld kors på blå bund.

Storstykkets *maleri* er signeret C. Schleisner 1870 i billedets nedre, venstre hjørne og forestiller Kristus i Emaus; han bærer hvid kjortel med rød kappe, mens de andre dragter er holdt i blå og brune toner. Rummets vægge er mørkegrå, og himlen, som ses gennem vinduesåbningen, stærkt blå. 125x92 cm. 1758 fandtes et *†maleri* af nadveren²⁴.

Tavlens farver er grå og olivengrønne med forgyldte lister og nye, sorte versalindskrifter. I postamentet citat fra Luk. 24,31: »Da aabnedes deres øjne ...« og i frisen: »Anno MDCXXXIII præsiede generosissimo Friderico Urne de Brentved hoc opus factum et perfectum est« (»år 1633, da den gavmilde Frederik Urne til Bregentved var formand, blev dette arbejde gjort og fuldført«).

To **figurer* (fig. 13) forestillende røverne på korset må formodes at stamme fra en sengotisk *†altertavle*, hvor de har indgået i en korsfæstelsesfremstilling. De har mørkebrunt hår og skæg, naturlig karnation, den ene blåt lændeklæde

M.L.J.1961

N. E. 1953

med lysere strøg, den anden hvidt med blålige strøg. Korstræerne er sorte²⁵. Afleveret 1920 til Nationalmuseet (inv. nr. D 9943).

†*Sidealtertavle?* 25. okt. 1606²⁶ bad Christian IV. lensmanden på Frederiksborg, Joachim Bülow, om at få fjernet »et billede, kaldet St. Dionysius, som bønderne og den gemene mand, hvilket kongen dog ugerne erfarer, årlig på bestemte tider pryde og udstaffere med synderlig zirat og klædedragt, som den de efter den gamle papistiske religion med største flid respektere. Kongen som kristen øvrighed kan på ingen måde tilstede sådan forargelse i sine vel reformerede kirker og derfor må det afskaffes«. Billedet kan have stået på altret i sakristiet, jfr. også p. 2730.

Altersølv. Kalk, skænket 1635, med knop og bæger fra 1867. Den sekstungede fod har fodplade og standkant med bort svarende til alterkalken i Skibby (p. 2687). På en af tungerne graverede versaler og skriveskrift: »Denne Kalck og Disk Haffuer Hans Frantsen: foget Paa Suanholm Giffuett Till Krogstrup Kircke Anno 1635«. På en tilstødende tunge ses en graveret korsfæstelsesfremstilling. Under bunden ovalt stempel med bomærke for Johan Post eller Jørgen Prytz (Bøje 131, jfr. Skibby) og vægtangivelsen: »26 Lod«. En ældre angivelse på »xxviii« er overstreget. Ved bægerets mundingsrand ses tre stempler:

rektangulært mestermærke med ATD for Albert Telemark Drebolt (Bøje 1044), Københavnsmærke (18)67 og guardeinmærke for Simon Groth. Kalken er nu 20,5 cm høj. Glat *disk*, 14,5 cm i tv., med graveret cirkelkors på randen.

†*Kalk og disk* blev stjålet 14 dage før kyndelmisse 1609²⁷.

Oblatæske, 1726, oval, 13,5 cm lang og 4,5 høj. Glat, med graveret skrive-skrift på låget: »Gifvet til Hellig brug I Krogstrups Kirke af Ridefogeden paa Svanholm Mouridtz Høeberg Nye Aars Dag 1736«. Under bunden fire stemp-ler: slidt mestermærke med IC over 172? i oval, muligvis for Jens Christensen (Bøje 340), Københavnsmærke 1726, guardeinmærke for Conrad Ludolf og månedsmærke skorpionen. 1745 brugtes den også i Kyndby²⁸.

En †*porcelænsvinkande* anskaffedes 1841⁹. *Berettelsessæt*, se Kyndby.

Alterstager, o. 1550, gotiske, med høj fodskål, cylinderformet skaft med tre ringe, hvoraf den midterste er størst, og lyseskål med lysepig. 38 cm høje. Stagerne minder om Ramløses, som har skarpere profilerede skaftringe og hvil-ler på tre ben (p. 1352 med fig. 7).

Bordstager, næsten svarende til Hellebæks fra o. 1650 (p. 752), men vistnok nye. Syvarmet stage skænket af pastor K. Kayser 1916⁶.

**Røgelsekar*, fra 1300'rne, gotisk, med halvkugleformede udbugninger på skålen og det gennembrudte låg. Nu uden fod og øvre afslutning; kun een op-hængningsstang bevaret. Tilsvarende kar findes spredt rundt i landet, f.eks. i Havrebjerg kirke (Holbæk amt) og Sønderjylland (Gram og Varnæs, jfr. DK. SJyll. p. 799, fig. 6, p. 1899). Et røgelsekar nævnt i inventarierne 1620⁷, 1661 og 1745¹⁷, da det stod i sakristiet, er formentlig det, der 1959 blev skænket til Nationalmuseet (inv. nr. D 1959) efter at have tilhørt Svanholms ejere en år-række. Karret kan dog også stamme fra Kyndby (jfr. p. 2716). En †*kobber-kedel* med jerngreb er nævnt 1620⁷.

Ny *messehagel*, grøn med indvævet guldtråd. †*Messehagler*. En ny fløjlsmes-sehagel omtales i inventariet 1661²¹, 1734 var den meget bestænket og beska-diget af voksdryppen⁸. 1745¹⁷ og 1772 svarede messehaglen til alterklædet²³.

†*Messeklokker*. 1617 købtes små liner til de små klokker i kirken, som op-regnes i inventariet 1620⁷ (sml. skibets hvælv).

Skammel, fra 1700'rne, gråmalet, med nyt skindovertræk. Foran altret.

Alterskranke, skænket 1763²³, af smedejern, tresidet, med afskårne hjørner, bestående af firkantede standere, som forbindes af forskelligt formede fladjern med blade eller andre ornament. Hver stander ender foroven i fladtrykt mes-singknop. På midten en dobbelt låge med flade jernbogstaver: »NIS« og »IIS« for giverne Niels Jørgensen og hans hustru Iohanne Jørgensen til Svanholm (sml. smedejernsgitter p. 2750). Blygrå med forgyltde initialer.

Font (fig. 14), romansk, af rødlig granit, hørende til Galten-gruppen blandt de østjyske løvefonte (Mackeprang: Døbefonte p. 236). Foden er hugget for

L. L. 1977

Fig. 13. Krogstrup. *Røverne på korset, formentlig stammende fra †altertavle (p. 2738).

sig og passer ikke helt til kummen; den er formet som et terningkapitæl, der på de tre sider smykkes af en fugl, som synes at hakke i en frugt, på den fjerde af en løve, der vender hovedet bagud. På kummen er i fladt relief hugget ikke mindre end otte løver, der to og to har fælles mandehoved. Tvm. 83 cm. Det vides ikke, hvornår denne jyske font er kommet til Sjælland (jfr. Hornbæk p. 738f.). Et inventarium 1745 nævner en †font opsat af mursten, hvori et tinbækken¹⁷. Samme år omtales i hovedkirken, Kyndby, en brøstfældig stenfont (= den nuværende) samt i våbenhuset »en gammel stenfont, som er beskadiget, men kan repareres og da bedre til brug i Krogstrup. Den samme font er fra den gamle kirke, som har været på Svanholm« (sml. p. 2754). Det tyder på, at fonten, hvis det er den, først efter 1745 er kommet til Krogstrup. M. Mackeprangs forklaring på den jyske fonts tilstedeværelse på Sjælland strider ikke mod denne oplysning (Døbefonte p. 13). Han foreslår, at Peder Bille til Svanholm skulle have skaffet den hertil fra en af de kirker, der kort efter reformationen vides at være brudt ned i Framlev og Gern herreder vest for Århus, hvor Peder Bille var lensmand 1548—54. Fonten var 1873 marmoreret. I skibets nordøsthjørne.

Fig. 14. Krogstrup. Font (p. 2740).

Jesper Hom 1957

To nye *dåbsfade*, af messing, det ene fra 1886, da det afløste et †tinfad⁶. Et sådant nævnes i inventariet allerede 1661²¹. En †*kobberkedel* i fonten omtales 1620 med bemærkning om, at den var blevet udbrudt og stjålet, da kirketårnet blev bygget⁷, hvorved man må forstå ombygningen 1614.

Dåbskande, o. 1850, af tin, af Hans Høy-type²⁹; dog forekommer kanden her lidt elegantere end f. eks. den i Græsted, der 1871 købtes hos omtalte gørtler i København (jfr. p. 1184 med fig. 10).

Fontelåg, formentlig det, der er nævnt 1620⁷, af kobber. Det glatte lågs eneste pynt er en rudeformet gravering på hanken. 1873 anvendtes det som dåbsfad (sml. Grandløse, Holbæk amt).

†*Korbuekrucifiks*. Eftet en beskrivelse fra 1920 synes det at stamme fra 15. århundrede³⁰. Dengang var dele af Kristusfiguren og korstræets vandrette bjælke bevaret. Kristi hoved, som bar tornekrone, var bøjet mod venstre

Fig. 15. Krogstrup. Prædikestolsfelt (p. 2743f.).

M. L. J. 1962

skulder, med ansigtet opad. Øjnene, af forskellig størrelse, var åbne. Det hvælvede bryst havde indsnittede ribben og markeret brystvunde samt navle. Lændeklædets folder lå vandret, og det havde en snip mellem benene. Knæene var bøjede, fødderne korslagte. I korstræets vandrette arm var bevaret to jernnagler, den ene endnu fastholdende Kristi venstre hånd. Figurens højde kendes ikke; kun ved man, at afstanden mellem naglerne var 63 cm. Trods sin beskedne størrelse antoges det for et korbuekrucifiks.

Prædikestol, med reliefskåret årstal 1626. Stolens fire fag adskilles af dydehermer, hvis skafter er dekoreret med frugtklaser ophængt i sløjfe. Nærmest opgangen troen med bog og afbrudt kors, derefter håbet med fugl og anker, kærlighed med barn, retfærd med vægt og sværdhæfte og nærmest vinduet styrke med brudt søjle. Storfelternes nicher indeholder evangelistfigur med symbol. I kartouche nedenunder ses den pågældendes navn med reliefskærne

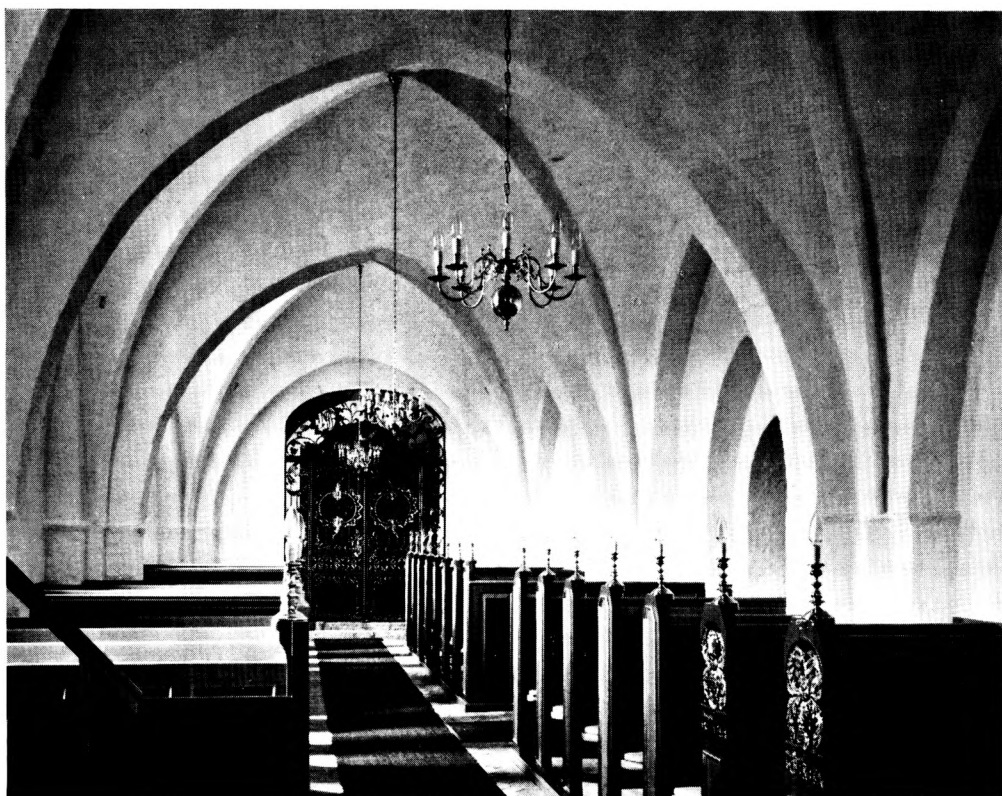

Fig. 16. Krogstrup. Indre, set mod vest.

N. E. 1973

versaler: »S. Mathe«, »S. Marcvs« (fig. 15), »S. Lvcas« og »S. Johane«. Til siderne er der barokvolutter og i sviklerne fugle, som i næbbet holder guirlande med frugtbundet, eller musicerende englebørn.

Den glatte gesimsfrise brydes på hjørnerne af fremspring, hvis bøjler med barnehoved bærer den udkragende kronliste. Stolens postament er opbygget på tilsvarende måde, dog således at kronlisten erstattes af et indskudt karnisformet led, hvis underside smykket af fladsnit, hvori årstallet 1626 indgår. Oversiden er glat. To af postamentets bøjler pyntes af diademhoved, mens to bærer våben tilhørende Jørgen Urne, lensmand på Kronborg 1623—27, og hans hustru Margrete Marsvin. Underbaldakinen deles af ribber med ornament bestående af skællagte skiver og ender i hængekugle.

Den samtidige himmel følger stolens form; den har bevaret sine fire topstykker med kartouche og hjørnernes vase på firkantet postament. På undersiden fordybet midtfelt, hvori hængedue. Under gesimsens arkitrav findes en udsavet liste med englehoved på hjørnerne. En tilsvarende er anbragt under postamentet. Opgangen er ny.

Fig. 17. Krogstrup. Indre, set mod øst.

N. E. 1973

Stolen er beslægtet med flere i Holbæk amt, således den samtidige i Grandløse, Rørby og Ubbby.

Stafferingen svarer til altertavlens og stammer som denne fra sidste restaurering. I himlens frise forgyldte versaler: »Alivd cadit in viam, alivd in petram ... Lvc. 8« (»noget faldt ved vejen, og noget faldt på en klippe . . . Luk. 8 [5—8])«. I skibets sydøsthjørne.

Stolestader, fra 1881—82, lysbrune med olivengrønne fyldinger indrammet af forgyldte lister. Om kirkens *†stole* haves kun spredte meddelelser, der omtaler brøstfældighed og råddenskab³¹. 1859 ønskedes de smalle stole rettede eller ombyttede med nye; lågerne hertil kendes fra et ældre fotografi (fra 1905 i NM.). De var enkle med spidsbuet fyldning, jfr. panel mellem nordsidens østligste stole. Af kirkens *herskabsstole* fra o. 1575 er bevaret den øverste del af fire gavle opstillet østligst i begge rækker (fig. 19). De er nu tresidet afsluttet foroven og smykkes af reliefskåret våben i rundbuet felt. Der er tale om kirkeejeren, Peder Billes, og hans hustru, Birgitte Rosenkrantz' fædrene og mødrene våben, tilhørende slægterne Bille og Krummedige, samt Rosen-

Fig. 18. Krogstrup. Topstykker på herskabsstole (p. 2745).

K. M. 1962

krantz og Munk (jfr. gravsten nr. 1 og 2)³². 1842 groede der svampe på herskabets stol, hvorfor den burde borttages; ønsket gentoges 1859 og må formodes at være effektueret i forbindelse med opstilling af stolens nye panelværk 1861⁹. — 1617 fik en snedker betaling for et panel i våbenhuset og for en †bænk¹.

†*Skriftestol*. 1839 henstillede synet, at kirken anskaffede de fornødne indretninger til skriftemål i sakristiet, præstens stol burde ombyttes med en ny, og knælebænken for de skriftende var for lille og uanstændig³³.

En †fy(r?)kiste med lås for opregnes i inventariene 1620⁷ og 1661²¹.

†*Pengeblok* stod i sakristiet 1745¹⁷. To nye *pengebøsser*, af messing.

Orgel, 1938, af I. Starup & Søn, København, senere ombygget af samme firma. Et manual med seks stemmer og oktavkoppel. Pneumatisk bælghventil-lade. Façade fra 1951, tegnet af Mogens Koch. †*Harmonier*. 1) Fra o. 1895. 2) Fra 1923⁶.

Salmenummertavler, 18—1900'rne, svarende til Kyndbys, med profilliste foroven og forneden. I øvrigt glatte med søm til at hænge tal på.

Nye *lysekroner*, af barokform.

Klokker. 1) 1584, støbt af Mathias Benninck i Lybæk ifølge den latinske indskrift med reliefversaler: »Matias Benninck me fecit anno domini 1584

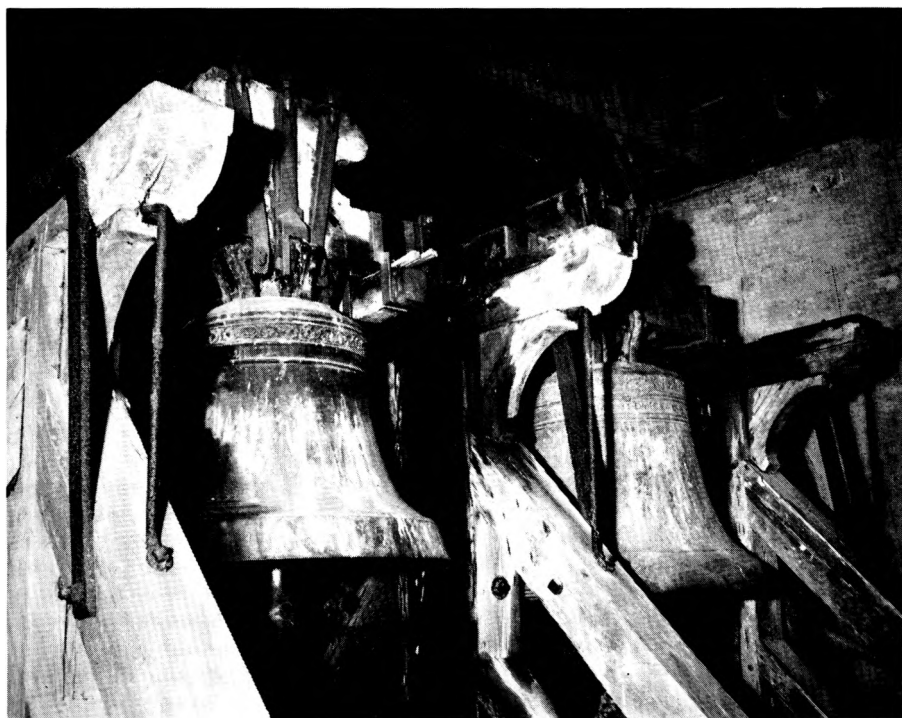

Fig. 19. Krogstrup. Klokker fra 1584 og 1852 (p. 2746f.).

E. M. 1962

Lvbecæ dvm trahor avdite voco vos ad gavdia vitæ« (»M.B. gjorde mig i Lybæk i Herrens år 1584. Lyt, når jeg trækkes. Jeg kalder Eder til livets glæder«).

Indskriften findes øverst på legemet og flankeres af rammelinjer; over den øverste er et fint støbt prydbælte med vaser og putti mellem bladslyng. De seks marnr smykkes af masker med langt skæg. Tvm. 92 cm.

2) »Støbt af H. Gamst & H. C. Lund Kiøbenhavn anno 1852«, ifølge versalindskrift mellem rammelinjer med blad bort foroven. Tvm. 81 cm (sml. †klokker). — Ophængning 1953 ved August Nielsen Thubalka (fig. 19).

†*Klokker*. 1528 afleveredes en klokke, og 1602 en anden på to skippd.³⁴. Ifølge Hofman havde den mindste klokke i tårnet »indskrift omkring overdelen [halsen] med 60 danske bogstaver, hvoraf mange er løbet sammen i støbningen«. Hverken hans gengivelse eller Søren Abildgaards afskrift lader sig tyde, bortset fra navnene Per Jensen og Ebbe Hansen samt årstallet »MXLVIII« (1048), der må være en fejlskrift eller -støbning for 1543³⁵. Det er formentlig denne klokke, som blev omstøbt 1852 (jfr. klokke nr. 2).

Klokkerne fra hovedkirken i Kyndby, hvis tårn var faldet ned, stod i mange år i sakristiet (jfr. p. 2721).

Klokkestol, formentlig fra 1881—82. Af fyr, til to klokker, med dobbelte skråstivere.

E. M. 1962

Fig. 20. Krogstrup. Smedejernsgitter for tårnrummet. I topfeltet initialer for Niels Jørgensen, der 1780 blev adlet Svanenskjold, og hustru Johanne. I midten våbnet (p. 2750).

GRAVMINDER

Mindetavler. 1) Opsat 1753 over Maria Falk og Ionas Jørgensen. Sort marmortavle formet som et parallelogram, hvis sider er 62 og 56 cm. Indskriften med fordybede versaler dækker hele tavlen. 1758 var den »uden på familiebegravelsen, der var ziret med billedhuggerværk«²⁴. 1873 sad den i en træramme, der var formet som en overskåren tolvkantet polygon, der var anbragt under vinduet på tårnets vestvæg. Nu på nordvæggen sammesteds.

2) O. 1904. Maskinassistent Jens Peter Jensen af Ordrup, † 28. juni 1904 ved »Norge«s undergang. Marmortavle på nordvæggen i skibets vestfag.

Gravsten. 1) O. 1565. Jomfru Mette Bilde, datter af Peder Bilde til Suanholm og fru Bergitte Rosenkrands til Valø, død på Suanholm 26. april 1565, 7 år gammel. Rødlig kalksten med ortoceratitter, 200 x 80 cm, med fordybet fraktur nederst på stenen. Midtpartiet optages af stående barnefigur i perspektivisk arkade. Foroven fire våbner: Krummedige-Bille og Rosenkrantz-Munk. Tidligere i triumfbuens sydside, siden 1972 ved korets sydvæg (fig. 22).

2) O. 1565 (fig. 21). Esky(!) og jomfru Anne Bilde, søn og datter af Peder Bilde til Suanholm og Børgite Rosenkrantz til Vallø. Eske døde på Thureby 25. juli og Anne 4. sept. 1565³⁶. Grå kalksten med ortoceratitter, 198x89 cm, med fordybet fraktur, hvori spor af sort indlægning. Tilsvarende ses i figureernes øjne. De to børn er afbildet i tvillingarkade og øverst på stenen ses de samme våben som på nr. 1. Ved korets nordvæg.

Begge sten er af C. A. Jensen (Gravsten nr. 352 og 353, jfr. I, 211, 213 og 215) henført til Hans Malers værksted i Roskilde.

1609²⁷ blev sværdet taget af kisten tillige med klædet og andre ting fra Eske Billes lig, som var indsat i kirken³⁷.

Gravkrypt i koret. Rummet, hvis vestvæg ligger umiddelbart øst for triumfmuren, er 215 cm langt og 230 bredt (i nord-sydlig retning). Gulvet består af mursten, væggene er pudsede og kalkede, og rummet dækkes af en flad tøndehvælving. Ved en undersøgelse 1971 konstateredes i alt fald tre sammenstyrede kister, hvis beslag og kisteplader lå spredt i rummet. Kisterne stod på to murede vanger; de to var af fyrretræ, den tredje tilsyneladende af eg og fyr. Pastor A. N. Ursin indberettede 1758, at den murede begravelse i koret, hvortil der ingen åben indgang gaves³⁸, seks år tidligere var åbnet, og at der da fandtes seks kister, tre sat oven på tre, men alle forfaldne. Endvidere, at den havde tilhørt Billernes familie (jfr. gravsten nr. 1 og 2)³⁹.

Kiste nr. 1 havde drevne hjørnebeslag og hanke af jern. Indvendig var den foret med tyndt, rødt stof. Liget var iført en rundpuld, ulden lighue.

Af *kiste* nr. 2 var kun bunden tilbage. Liget var svøbt i et silkelagen kantet med guldindvirkede kniplinger. I øvrigt bestod ligpynten af blågrønne silke-

sløjfer og blomsterbuketter af sølvomvirket messingtråd. Kisten var væltet om på siden, således at dens hovedende lå ind over nr. 1.

Kiste nr. 3 var beklædt med okselæder og havde på sider og gavle store hankebelag af drevet messing med bøjlehanke af jern.

**Kisteplader*. 1) 1677. Kohrtt Jürgen von der Lühe⁴⁰, søn af Bærndt von der Lühe og Adelheit Margreta von Kærberch, født i Rostock 1665, † 31. juli 1677. Nærmest oval, forsølvet kobberplade, 23,5x21,5 cm med fordybet versalindskrift på tysk (i NM. inv. nr. D 356/1971).

2) 1677. Fridrich Christoffer Levetzow, ritmester for sjællandske dragonregiment, født i Krummel i Meklenburg 1650, † 1677. Skjoldformet plade af tin, -30,2x28,3 cm. Tysk indskrift med fordybede versaler (i NM. inv. nr. D 355/1971).

3) 1678. Berendt von der Lüh, løjtnant ved sjællandske national regiment til hest, født i Wismar 1. april 1637, død foran Helsingborg 1. sept. 1678. Oval plade af tin, 25,2 x 33,4 cm, med fordybet versalindskrift på tysk (i NM. inv. nr. D 354/1971).

4) 1766. Caroline Mathilde Fischer, datter af regimentkvartermester Ferdinand Anthon Fischer og Anne Cathrine Jørgensen, født 25. april 1765, † 16. febr. 1766. Lille plade af tin, 12,4x18 cm, med fordybet skriveskrift (i NM. inv. nr. D 359/1971).

5) 1685?. Af indskriften læses kun: Ilsabe C ... og åretallet, der både kan være fødsels- og dødsår. Fragmentet måler 17,5 x 15 cm (i NM. inv. nr. D 357/1971).

Foruden ovennævnte kisteplader fandtes adskillige mere eller mindre velbevarede **kistebeslag*, hvoraf nogle overførtes til Nationalmuseet (inv. nr. D 361—367/1971). Det drejer sig om syv våbenskjolde, hvis tilhørsforhold ikke i alle tilfælde umiddelbart lader sig bestemme; flere stammer fra de tyske hovedgrene af slægterne von der Lühe og Levetzow.

Desuden fandtes et **kistekrucifiks* fra 1600-tallets anden halvdel, af forsølvet tin, 33,5 cm højt (NM. inv. nr. D 358/1971).

Åben begravelse i tårnet, bekostet af generalauditør Jonas Jørgensen, Svanholm, i anledning af hustruens død 1752²⁴ (jfr. mindetavle). 1881—82 blev kisterne nedsat under gulvet.

†*Kisteplade*, 1752. Marie Falkes Datter, født i København, gift med Jonas Jørgensen til Svanholm og Overberg, moder til tre børn, nemlig to sønner og en datter, levede i ægteskab med sin mand 28 år, i denne onde og urolige verden 67 år. Hun døde 2. juni 1752⁴¹.

Smedefernsgitter (fig. 20), 1780 eller kort efter, med indfældede initialer henvisende til Niels Jørgensen Svanenskjold og hans hustru Johanne Jørgensen Svanenskjold. I midten hans våben: en svane med laurbærkrans om halsen⁴².

K. M.1962

Fig. 21—22. Krogstrup. 21. Gravsten over Eske Bille, † 25. juli 1565, og Anne Hille, † 1. sept. 1565 (p. 2749). 22. Gravsten over Mette Hille, † 26. april 1565 (p. 2749).

Stafferingen er hovedsagelig sort og guld, med anvendelse tillige af sølv, grønt, rødt og blå. Gitteret lukker for tårnrummet.

To af kirkegårdens gravsteder, nord for kirken, er 1977 hegnet af støbejernsgitre.

KILDER OG HENVISNINGER

RA. *DaKanc.* 1591—92 Fortegnelse på kronens gejstlige gods, indsendt af lensmændene i henh. til kgl. missive af 28. dec. 1590, III Sjælland. — *Partikulærkammeret. Kronprins Frederik [V]*, Nr. 77. Sager vedr. Svanholm og Overbjerg 1745—47. — LA. *Kyndby-Krogstrup sognekaldsarkiv.* B 1. Liber daticus 1739—1827. — B 2. Liber daticus 1826—61. *Ved embedet.* Synsprotokol 1923 ff. — Se i øvrigt arkivalier for Frederiksborg amt i almindelighed p. 30.

Nationalmuseet. Indberetning af Henry Petersen 1873, M. Mackeprang (bygning) og V. Hermansen (inventar) 1920, Niels Termansen 1933 (forslag til istandsættelse af altertavle og prædikestol), Tage E. Christiansen 1940 (font på Svanholm), Mogens Koch og Erik Hansen 1962 (glasmosaikvindue), Einar V. Jensen 1963 (forundersøgelse og istandsættelse af altertavle, prædikestol og stolegavle), Mogens Koch 1967 (bygning), Mogens Larsen (undersøgelse af bemaling på altertavle og prædikestol) og Lucien Hecklen (forslag til istandsættelse af altertavle og prædikestol) 1970, Rolf Graae og Erling Jessen 1971, Elna Møller 1971 (bygning), Niels-Knud Liebgott 1971 (undersøgelse af gravkælder under koret), Ingegerd Marxen 1972 (istandsættelse af altertavlemaleri). — Bygningsbeskrivelse ved Hugo Johannsen, inventar ved Marie-Louise Jørgensen og orgel ved Ole Olesen.

Fyldige *udskrifter* af arkivalier kirken vedr. findes i NM.

Tegninger. NM. Skitse af kirkens ydre 1856, usign. Tegning af tårnets gavl 1856 og af font 1863 ved H. Storck. Akvarel af kirkens ydre, samt tegning af murfrise, font og gravsten 1873 ved J. B. Løffler. Opmåling af gravkælder ved N.-K. Liebgott 1971.

Notebog i NM. Henry Petersen XXXI, 8.

Litteratur. H. P. Hansen: *Krogstrup eller Set. Olav Kirkes Historie*, Frederikssund 1938. Samme: *Blade af Kyndby og Krogstrup Sognes Historiebog*, Frederikssund 1941.

¹ DiplDan. DaRigBr. 1. rk. V, nr. 7. ² Ibid. 2. rk. III, nr. 310 og 403. ³ Det nordiske ødegårdsprojekt. Publikasjon nr. 2. Hornsherredundersøgelsen, 1977, p. 166—69.

⁴ Landebogen p. 163. ⁵ Kronens Skøder I, 119. ⁶ H. P. Hansen: *Krogstrup eller Set.*

Olav Kirkes Historie, Frederikssund 1938. ⁷ RA. DaKanc. Seks års kirkergsk. ⁸ LA.

Kirkeinspektionsarkiv. Roskilde domkirkes forvaltning. Synsforretning 1734. ⁹ LA.

Kyndby-Krogstrup sognekaldsarkiv. Liber daticus 1739—1827, 1826—61. ¹⁰ Jfr. M.

Koch og E. Hansen: Glasmosaikvindue i Krogstrup kirke, i *Arkitekten* 1964, p. 35 ff.

¹¹ Jfr. 6. midtskibshvælv i Roskilde domkirke (DK. Kbh. Amt p. 2208). ¹² Jfr. S. Andreas' kapel ved Roskilde domkirke (DK. Kbh. Amt p. 1458f.). Kapellet, der er ældre

end 1396, har bevaret den nedre del af en blændingskomposition, der på tilsvarende måde har en række lige høje blændinger over fodlinjen. ¹³ Udvidelsens oprindelige, laversiddende savskifte påvistes 1971 ved udhugning. ¹⁴ Bygningen adskiller sig ikke

fra andre senmiddelalderlige sakristier på korets nordside, og alene oplysningen 1873 om et alter antyder en kapelfunktion. Jfr. i øvrigt S. Hjælpers kapel ved valfartskirken

Klipleve (DK. SJyll. p. 1973f.). ¹⁵ Brøstfældighed på tårnet og mange andre steder om-

tales i et kongebrev af 2. juli 1613 (KancBrevb.), hvori det pålægges lensmanden Claus v. Ahnen at drage omsorg for, at tårnet opbygges, og andre mangler afhjælpes. Pengene skal lånes hos andre kirker i Horns herred, som er bedre stillet, hvad angår vedligeholdelse og økonomi. Indtil ombygningen 1881—82 læstes årstallet 1614 i jernankre på tårnets sydside (jfr. fig. 7). 1616 afregnedes med Bastian muremester fra Helsingør efter opfyldelsen af kontrakten om opmuring af klokketårn, tilhugning af klokkestol og spærværk. Materialeforbruget beløb sig til 345.000 mursten, 1700 tagsten m.m., jfr. note 7.

¹⁶ Tagspor viser, at kippen lige tangerede skibets murkrone. Bygningens hovedmål og en beskrivelse findes i kaldets Liber daticus, jfr. i øvrigt note 6. ¹⁷ RA. Partikulær-

kammeret. Sager vedr. Svanholm ...¹⁸ Ved syn 1831 (note 9) siges kirken at være meget mørk, hvorfor det var ønskeligt, at et fag vinduer anbragtes midt i kirken på den søndre side.¹⁹ Således omtalt hos Hansen (note 6). Der må være tale om arkitekten, muremester H. J. Fussing (1838—1914) og dennes svigerfader, tømrermester, oberstløjtnant og chef for Københavns brandkorps, J. Chr. Kern.²⁰ Jfr. Jørlunde 1864—67 (p. 2249), Skibby 1869—71 (p. 2656) og Ferslev (p. 2764).²¹ RA. Rtk. Rev. rgsk. 1661—72. Kirke rgsk. for Frederiksborg amt, Ølstykke hrd., Abrahamstrup amt, Horns hrd. m.m.²² LA. Kirkeinspektionsarkivet. Roskilde domkirkes forvaltning: En del kirkesyn ...²³ NM. Hofman: Siellands Kirckers etc. Beskrivelse 1755—73. Tome 1.²⁴ LA. Bispearkivet. Hist. efterretn. til HofmFund.²⁵ Under denne stoffering konstateredes 1959 en mere rødgul hudfarve, ligesom der under det blå lændeklæde lå en mørk grøn farve.²⁶ KancBrevb. anf. dato og Danske Magazin I, 96. Se tillige C. A. Jensen: Katolsk Kirkeinventars Skæbne efter Reformationen, i ÅrbOldkHist. 1921, p. 201, og Torkel Eriksson: Madonnan och biskoparna, i Tomelilla Hembygdskrets Årsbok 1975, p. 47.²⁷ H. F. Rørdam: Arild Hvitfeldt og Præsten i Faarevejle, i KirkehistSaml. 4. rk. VI, 71. Inventariet 1620 (note 7) oplyser, at det skete »for otte år siden«. Kyndelmisse fejredes 2. febr.²⁸ Jfr. Kyndby note 8.²⁹ Hans Høy blev mester 1834.³⁰ Endnu 1937 eksisterede krucifikset, jfr. brev af 11. aug. dette år.³¹ Jfr. note 17 (år 1745) og note 9 (årene 1772 og 1842).³² Peder Bille (1518—80) blev 1548 gift med Birgitte Rosenkrantz (1530—92).³³ Jfr. note 9. Det var 1839, H. Chr. Rørdam og H. L. Møllers bog: Om Fornødenheden af en Reform i det kirkelige Skriftemaal, udkom.³⁴ RA. Fortegnelse over indkrævede klokker 1528—29 og DaSaml. I, 100.³⁵ Lignende fejl ses på klokken i Ugerløse (Merløse hrd., Holbæk amt), hvor der læses 1489 i stedet for 1689, og Gislev (Gudme hrd., Svendborg amt), hvor 1623 skal læses 1423. Se i øvrigt C. Nyrop: Om Danmarks Kirkeklokker og deres Støbere, 1882. Wiberg: Præstehist. kender ikke kirkens præster på denne tid.³⁶ Ægteparret mistede fem børn dette år, jfr. W. Møllerup: Bille-Ættens Historie, 1893, p. 783.³⁷ Eske Bille døde 1608. Han var søn af Peder Bille. Fonten i Kyndby bærer hans og hustruen Elsebet Skrams våben.³⁸ En fjernet sten i hvælvet overside angiver, at man efter den sidste begravelse har skaffet sig adgang til gravkælderen ad denne vej.³⁹ Jfr. note 24. I overensstemmelse hermed oplyser HofmFund., at de to gravsten lå over begravelsen (VII, 480).⁴⁰ Et syn 1734 (note 8) omtaler den nye kirkeeejer, staldmester Adolph Andreas von der Lühe. 1673 havde generalmajor Fr. von Arnstorff patronats- og kaldsret (jfr. p. 2705).⁴¹ Jfr. PersHistT. 8. rk. III, 35.⁴² N.J. blev adlet 1780 under navnet Svanenskjold, jfr. også PershistT. 8. rk. III, 34.

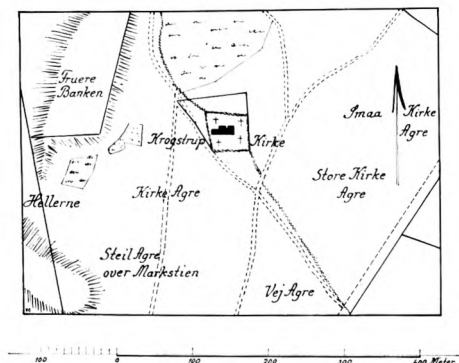

Fig. 23. Krogstrup. Plan 1798.